



De experimentele opzet van Herenboeren is voortgekomen uit een opdracht van de Marggraff Stichting om een bestemming te vinden voor het domein Wilhelminapark waardoor exploitatie van het oude landgoed en natuurbeheer in evenwicht gebracht worden. Frits Bevolt van de Marggraff Stichting meende dat het karakter van het landgoed zich goed leent voor een kleinschalig gemengd boerenbedrijf dat na bodemverbetering en beplanting in staat is vele gezinnen in de nabije omgeving te voeden.

Niet alleen Nederland kent oude landgoederen die hun karakter verliezen als ze geschikt gemaakt worden voor grootschalige landbouw. In heel Europa worden historische landschappen bedreigd door monoculturen en natuurverlies. De Marggraff Stichting wil graag een actieve rol spelen in het vinden van alternatieven door het stimuleren van experimenten en de ontwikkeling van nieuwe beheersinstrumenten.

Op initiatief van Bevolt zijn bij de herontwikkeling van Wilhelminapark en andere domeinen dan ook uiteenlopende onderwijsinstellingen betrokken, zodat eigentijdse inzichten en alternatieve landbouwmethoden toegepast worden bij de bewerking van de gronden. Betrek de universiteiten erbij en haal buitenlandse kennis naar Brabant, dan wordt praktijkervaring een exportproduct. Dat brengt bovendien scholieren en studenten in contact met duurzaam grondgebruik en natuurbeheer. Zo zijn de generaties van de toekomst betrokken bij een verantwoord beheer van het verleden.

<http://www.marggraffstichting.nl>

Mandgoed van het Landgoed

Een kleinschalig natuurinclusief tuinbouw- en veeteeltbedrijf is een opzet die bij gebleken succes ook elders in Nederland toegepast kan worden. De herenboerderij op Wilhelminapark is een proeftuin die beheerd wordt door een boer die in dienst is van zijn afnemers, een coöperatie van klanten die een groot deel van hun verse groenten, fruit en vlees lokaal afnemen.

Een herenboerderij is in staat om tweehonderd huishoudens te voorzien in een slordige zestig procent van de voedingsbehoefte. Zo'n gemeenschap van vijfhonderd consumenten is direct betrokken bij de gezamenlijke boerderij en kan de dagelijkse maaltijd ingrediënten zelf zien groeien en bloeien. Het kostenvoordeel van kopen-bij-de-boer (tussenhandel is uitgeschakeld) maakt dit model toekomstbestendig. Met positief gevolg voor de deelnemers, de boer, de natuur, het milieu en het landschap.

<http://wilhelminapark.herenboeren.nl>



*Beter een Goede Boer
dan een Verre Vriend*

**Natuurinclusief Beheeren & Samen
Duurzaam Voedsel Produceren**





Green Deal tussen Generaties

Wilhelminapark

Rundergehakt uit Botswana, sperzieboontjes uit Kenia, knoflook uit China: onze dagelijkse boodschappen hebben soms een exotische herkomst. Wereldhandel houdt de prijzen laag en verlengt de seizoenen zodat we het hele jaar door van verse aanvoer kunnen genieten. Maar als samenleving betalen we daar een extra prijs voor. Grootschalige productie gaat ten koste van de natuur en tast het landschap aan; opslag en vervoer belasten het milieu. Het resultaat: toekomstige generaties krijgen de rekening voor ons dagelijks eten.

De vooruitgang is niet te stoppen, maar we kunnen hem wel sturen. Door bij de aanschaf van levensmiddelen prioriteit te geven aan duurzaamheid, gezondheid en smaak boven kostprijs. Door te kiezen voor aanbod met duidelijke herkomst, uit eigen streek. Vroeger was dat een noodzaak. Nu is het een voorrecht dat mogelijk gemaakt wordt door de inzet van nieuwe technieken en betere gewassen.

Op het domein Wilhelminapark heeft Herenboeren Nederland samen met landeigenaar Marggraff Stichting een eerste proeftuin geopend die tweehonderd huishoudens in de dorpendriehoek Vught, Boxtel en Sint-Michielsgestel kan voorzien van fruit, groenten en vlees, ruim de helft van hun wekelijkse versboodschappen.

Rechthoekige weidepercelen en akkers omzoomd door houtwallen. Een verhoogde dijk en sloten voor het waterbeheer, rechte eikenlanen naar de boerderijen op een centraal kruispunt. Allemaal typische kenmerken van een ontginningsdomein uit de achttiende eeuw. Het is cultuurhistorisch landschap dat we associëren met kleinschalige landbouw, het tijdperk van paard en ploeg.

De groeiende bevolking van steden zoals s-Hertogenbosch had behoefte aan voedsel, dus het loonde zich om woeste gronden en natte beekdalen van de nabije dorpen Boxtel, Vught en Sint-Michiels Gestel geschikt te maken voor akkerbouw en veeveelt. Of bosaanplant, om hout voor de spoorwegen en mijnen te oogsten.

Tussen De Dommel en de Essche Stroom bevindt zich zo'n ontginningsdomein. De eerste percelen zijn aangelegd in 1780 toen de heide nog met de hand moest worden omgespit door dagloners uit de buurt. Het domein in het buurtschap Hal groeide uit tot Dommeloord, een landgoed met vier boerderijen en bijgebouwen op zestig hectare landbouwgrond.

Dat landgoed werd in 1878 verworven door de familie Marggraff, telgen uit een geslacht van juristen en bestuurders uit s-Hertogenbosch. De welgestelde familie was al eigenaar van talrijke landerijen in het gebied tussen Nijmegen en Den Bosch toen de broers Johan Christoffel en Johan Lodewijk actief werden in Vught en omgeving. De jongere broer Johan Lodewijk kocht op een veiling in 1882 het landgoed Zionsburg waar hij een nieuw landhuis liet bouwen op de plek waar ooit de commanderij van de Duitse



Orde stond. Johan Christoffel, in die periode aangesteld als burgemeester van Vught, werd in 1890 de bewoner van een nieuwe villa op het landgoed Leeuwenburg.

Modelboerderij

Opmerkelijk is dat beide Marggraffs elk getrouwd waren met een zus Harkema-Bekker uit Nijmegen. Johan Christoffel in 1871 met Maria Antoinette Elizabeth en Johan Lodewijk in 1877 met Bernardina Wilhelmina Catharina. Het huwelijk van burgemeester Marggraff bleef kinderloos, maar de jongere broer Marggraff werd in 1878 gezegend met een stamhouder die later het beheer van de familiebezittingen op zich zou nemen.

Lodewijk Willem Johan was geïnteresseerd in moderne land- en bosbouwmethoden die in praktijk gebracht werden op zijn landerijen bij Dommeloord, inmiddels omgedoopt tot Wilhelminapark. Dat resulteerde in modelboerderijen die veel werk verschaften in de regio. Bovendien had deze Marggraff oog voor cultuurhistorisch erfgoed en natuurschoon. Rond de familiezetel Zionsburg liet hij een fraaie parktuin aanleggen en in de bosschages van Wilhelminapark werd een slingerende pad vrijgemaakt zodat zijn dochters konden paardrijden. En de landheer een oogje op de pachters kon houden.

Zijn jongere zus Cornelia Johanna Marggraff was enkele jaren getrouwd met Pieter Gerbrand van Tienhoven die aan de basis stond van de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten en de Bond Heemschut. De familie Marggraff steunde Van Tienhoven bij zijn initiatieven, ook om tegenwicht te bieden tegen de meer uniforme aanpak van Staatsbosbeheer. De overheid heeft een belangrijke rol in de samenleving, maar familiebezit en particuliere initiatieven versterken de diversiteit. Daar waren de Marggraffs van overtuigd. De wijsheid van generaties als tegenwicht tegen de waan van de dag.

De eigenzinnige aanpak van Lodewijk Willem Johan werd overgenomen door zijn zoon Willem Frederik Ewald. Vader en zoon kregen na de bevrijding van Nederland te maken met overheden die gericht waren op wederopbouw en een ruimtelijke ordening waarin nieuwe wegen, woningen en industrie voorrang hadden op particulier grondbezit en natuur-

behoud. Ewald reageerde daarop met zogenaamd 'inactief beheer' van zijn landerijen. Lijdzaam verzet. Gevolg is dat op Wilhelminapark de tijd een aantal decennia heeft stilgestaan en de natuur ongestoord haar gang mocht gaan.

Toen Ewald ouder werd, liet hij steeds meer beheerstaken over aan Frits Bevort, die geleidelijk de



rol van zaakvoerder toebedeeld kreeg. Nadat het bezit was overgegaan naar de Marggraff Stichting heeft Bevort op verzoek van de zusters Marggraff plannen gemaakt voor de verschillende domeinen waarin gestreefd wordt naar evenwicht tussen economische dragers en de uiteenlopende natuur- en cultuurhistorische waarden. Zo ook voor het Wilhelminapark.

De authentieke inrichting van dit domein maakt het landgoed een prachtige omgeving voor een experiment met natuurinclusieve landbouw. Kleinschalige veeveelt, fruitgaarden, akker- en tuinbouw in een gemengde opzet die past in de circulaire economie. Dat maakt de cirkel ook rond voor de Marggraff Stichting die met genoeg meewerkt aan cultuurhistorisch verantwoord hergebruik. De gronden die meer dan tweehonderd jaar geleden ontgonnen werden door loonwerkers uit de omgeving gaan nu dienen ter voeding en vermaak van nieuwe bewoners.

Het is een Green Deal tussen Generaties.

